

Креативізація підготовки юристів: практичний досвід

Смолінська Олеся Євгенівна¹, Різенко Олена Володимирівна²

Опубліковано	Секція	УДК
22.02.2024	Освіта/Педагогіка	378+340

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10692055>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. У статті визначений зміст креативізації як одного зі сучасних підходів до підготовки юристів, у тому числі – його зміст як прояву студентоцентрованого навчання. Креативізація як підхід передбачає об'єднання творчих зусиль усіх учасників освітнього процесу в єдиному полі професійно зорієнтованих комунікацій задля підвищення результативності вищої освіти, отже – її якості. Встановлено зв'язок креативізації з іншими підходами, зокрема середовищним, практико зорієнтованим та edutainment-підходом. На основі опису здобутого практичного досвіду роботи Студентського правового дискусійного клубу «Aequitas» доведено ефективність організації та підтримки позааудиторних професійних комунікацій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 Право щодо якості реалізації відповідної освітньої програми.

Ключові слова: творчі підходи, бакалаври права, студентський правовий дискусійний клуб «Aequitas», середовищні підходи, практико зорієнтовані підходи, edutainment-підходи.

Creativiization in the training of lawyers: practical experience

Annotation. The article defines the content of creativiization as one of the modern approaches to the training of lawyers, including its content as a manifestation of student-centered learning. Creativiization as an approach involves the consolidation of the creative efforts of all the participants of educational process in a single field of professionally oriented communications to increase the effectiveness of higher education, and consequently – its quality. It is necessary to draw attention to the one-sidedness of consideration of the subject of creativity, in the Ukrainian scientific and pedagogical literature, as a result the issue of creativity is considered separately in the profession (mainly pedagogical), the development of creativity in the educational process as the subject of pedagogical efforts and creativity as one of soft skills. In return, the proposed approach (creativiization) deals with overcoming the general problem of excessive formalization of educational interactions, their excessive regulation, which, according to the authors, destroys the creative initiative, slows down communication and builds communication barriers. The connection between creativiization

¹ доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри філософії та педагогіки, Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З.Гжицького, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1612-2830>.

² кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права, Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З.Гжицького, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8278-6929>

and other approaches has been established, in particular with the environmental, practically-oriented and edutainment-approaches. On the basis of the practically gained experience of the student legal discussion club "Aequitas," the effectiveness of organizing and support of extracurricular professional communications for the students of the first (Bachelor's) level of higher education in specialty 081 Law, was proved, regarding the quality of implementation of the relevant educational program. In order to achieve the set goals, the article demonstrates the real practical results of cooperation and co-creation between teachers and students (club regulations, motivational invitation, merch samples, court debate scenario) which are offered for creative understanding and implementation in the educational process as its creativiization. In order to check the approval quality of gained experience, an interview with the activists of the student legal discussion club "Aequitas" who work in the field of their specialty was conducted. The answer to the question "Which professional results have you achieved thanks to the Club membership?" was given in the article.

Keywords: creative approaches, Bachelors of law, student legal discussion club "Aequitas", environmental approaches, practically-oriented approaches, edutainment-approaches.

Вступ

Проблема викладання професійно зорієнтованих дисциплін далеко не проста, адже йдеться про необхідність поєднання як фахового знання, так і педагогічної підготовленості викладачів. Саме тому і в Україні, і за її межами триває пошук способів удосконалення викладання.

Зреалізований в нашій державі проєкт Тюнінг (2016), результатом якого стало впровадження компетентнісних підходів до формування профілів освітніх програм, змінив загальну логіку освітнього процесу на першому, другому і третьому рівнях вищої освіти з предмето- на студентоцентровану. Йому передував Закон України «Про вищу освіту» (2014), згідно з яким до системних елементів вищої освіти віднесені: «заклади вищої освіти всіх форм власності; рівні та ступені (кваліфікації) вищої освіти; галузі знань і спеціальності; освітні та наукові програми; ліцензійні умови провадження освітньої діяльності та ліцензійні умови провадження вищої освіти; органи, що здійснюють управління у сфері вищої освіти; учасники освітнього процесу» [1, ст. 11]. Таким чином стався вищезгаданий поворот до студентоцентризму. Це – один із підходів, що реалізують методологічну функцію у вищій освіті [2; 3; 4; 5]. Тобто у науково-освітньому середовищі є розуміння змістового наповнення студентоцентризму як поворотної, знакової, концепції. Натомість серед учасників освітніх взаємодій існують протиріччя у сприйнятті його сутності, за висловлюванням А. Борисенко, «в українських університетах, для успішного функціонування принципу студентоцентризму, слід змінити психологію щодо ролі двох ключових елементів вищої освіти, а саме студентів і професорсько-викладацького складу» [6]. Деформація змісту ключового підходу призводить до деформації усього освітнього процесу так само, як помилка у зведенні фундаменту будівлі призводить до проблем у його експлуатації. Студентоцентризм – це не розв'язання питання «хто головний?», а такий підхід до організації та ведення освітнього процесу, згідно з яким, завдяки відповідності його параметрів, забезпечується якнайповніша реалізація цілей освітньої програми у розрізі формування компетентностей здобувачів, досягнення ними програмних результатів. Саме в цьому руслі ми вели пошук студентоцентрованих підходів у підготовці бакалаврів права.

Проведений за темою аналіз результатів досліджень і публікацій дав такі результати. Креативізації професійної підготовки юристів присвячено немало досліджень, зокрема О. Чижикової [7], А. Нітченко [8], О. Муравйової [9], М. Якимчук [10],

Г. Одинцової [11], І. Борковської [12], І. Пасенко [13], колективу авторів, об'єднаний Національною академією правових наук України [14].

Однак, слід зазначити, що творчі підходи в навчанні правників упереваж зосереджені на практично зорієнтованій основі. Із цієї тематики опубліковані такі матеріали: Круглого столу із забезпечення практикоорієнтованості навчання юристів як невід'ємної складової реформи юридичної освіти (м. Одеса, 20 травня 2021 р.) [15], монографія О. Котикової [16], публікація К. Радченка [17].

Головним завданням закладів вищої освіти була і залишається повна реалізація освітніх програм, зокрема і спеціальності 081 «Право». У цьому аспекті автори досліджували змістово-структурні особливості інструментальних компетентностей майбутніх юристів (А. Борейчук [18]), формування морально-правових знань (Н. Тушніцький [19]), професійну комунікативну підготовку майбутніх юристів (О. Семенов та Л. Насіленко [20]), формування освітніх компетентностей [21], особливості правової освіти у формуванні правової культури суспільства в умовах російської агресії (С. Ломака, В. Осташова, І. Присяжнюк [22]).

Також формуються футурологічні візії педагогічних змістів професійної підготовки юристів, що важливо для визначення перспектив розвитку навчальних технологій вищої юридичної освіти [23; 24; 25].

З окресленої актуальності, аналізу напрямів педагогічних досліджень впливає мета написання статті – на основі практичного досвіду довести освітню ефективність креативізації в підготовці бакалаврів права.

Для досягнення мети слід виконати такі завдання:

- визначити місце креативізації освітнього процесу серед інших перспективних педагогічних підходів;
- продемонструвати накопичений практичний творчий досвід у підготовці бакалаврів права.

Результати

Вивчення освітнього стандарту спеціальності 081 «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти дає змогу акцентувати увагу на таких програмних результатах навчання, як «РН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин. РН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему. РН 10. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології. РН 12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло. РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів» [26]. Ми виокремили саме ті результати, що транслюються на ключові щодо нашої теми поняття креативності як здатності професійно діяти в умовах невизначеності, мовлення як здатності доносити професійні змісти і спроможність чинити перетворювальний вплив на суспільне та професійне середовище. Узагальнюючи, зазначимо, що креативізація як підхід, на нашу думку, передбачає об'єднання творчих зусиль усіх учасників освітнього процесу в єдиному полі професійно зорієнтованих комунікацій задля підвищення результативності вищої освіти, отже – її якості.

Отже, в цьому руслі креативність виразно пов'язана з комунікативною та, зокрема, риторичною компетентностями. Таким чином, реалізація цілей освітньої програми тісно пов'язана зі становленням та розвитком професійного мовлення з одного боку та середовищним підходом – з іншого. Тут заслуговує на увагу не лише уточнення середовищного підходу, який розуміємо і як створене в закладі освіти академічне оточення з активними позитивними професійними та академічними цінностями, і як

комунікацію між різними освітніми програмами всередині закладу вищої освіти як дієвий засіб їх взаєморозвитку.

Важливим чинником якості освіти є гармонізація аудиторних та позааудиторних занять в єдину творчу освітню комунікацію, мотивування здобувачів щодо підвищення їх суб'єктності в освітньому процесі. Із цих міркувань спільно зі майбутніми правниками у 2019 році було започатковано діяльність Студентського правового дискусійного клубу «Aequitas» (далі – Клуб). Вважаємо принципово важливим щодо втілення підходу креативізації правової освіти те, що, звикло, в науково-педагогічній літературі, креативність щодо навчання розглядається як характеристика педагога. Однак, актуальні реалії, як компетентності, передбачені ОП, свідчать про необхідність діяти в умовах невизначеності, ухвалювати рішення тощо, а ці здатності якнайтісніше зорієнтовані на креативність як рису особистості професіонала. Звідси впливає потреба такої організації та ведення навчання, за яких освітнє середовище формує умови навчання, в яких прояви креативності учасниками освітнього процесу є об'єктивно обумовленими.

Отже, при пошуку практичних форм креативізації освітнього процесу нами запроваджено комплексну форму діяльності (Студентський правовий дискусійний клуб «Aequitas»), яка у своїй діяльності поєднує низку ефективних методів діяльності, що, на думку М.Якимчук, «служать самореалізації майбутнього юриста: «Зіткнення з реальними ситуаціями», «Практика з використанням вертикальної інтеграції», «Моделювання професійного середовища», «Діалог культур», «Рольова гра», «Малі групи», «Мозковий штурм» [10].

Ініціаторами та учасниками клубу було створене лого і вироблений мерч (рис. 1), який презентували учасникам і гостям, яких запрошували на засідання Клубу. З педагогічних міркувань – це необхідна естетика діяльності, яка виконує, крім мотиваційних функцій, ще формування прагнення виконувати роботу красиво, проєктується на формування високої культури професійної діяльності.

З метою доречної формальної організації діяльності Клубу був укладений статут, де визначено, що він створюється кафедрою права Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького (далі – ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького) на невизначений термін, має місцевий статус, не є юридичною особою і легалізується шляхом затвердження статуту адміністрацією ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького. Метою створення та діяльності Клубу проголошене сприяння розвитку та підвищення правової культури студентів, а основними завданнями: «- здійснення організаційних, навчально-методичних та консультативних заходів; - здійснення заходів щодо залучення студентської молоді до активної участі в обговореннях та дискусіях з правових питань; - формування громадянської позиції та активізація участі студентської молоді в процесах державного життя України; - прищеплення навичок наукового мислення студентам та активізація їхньої участі в олімпіадах, конференціях та інших заходах різних рівнів, присвячених патріотично-правовим питанням; - сприяння організації взаємодії з іншими гуртками, клубами та іншими громадськими організаціями, діяльність яких спрямована на правове виховання молоді» [27]. Статутом також обумовлені організаційна структура, членство, майно та кошти і ліквідація.

Також, для залучення учасників, розроблене мотиваційне запрошення (рис. 2).

Укладання цього документа було організоване як проєктне навчання.

За час роботи Клубу були проведені такі заходи, як:

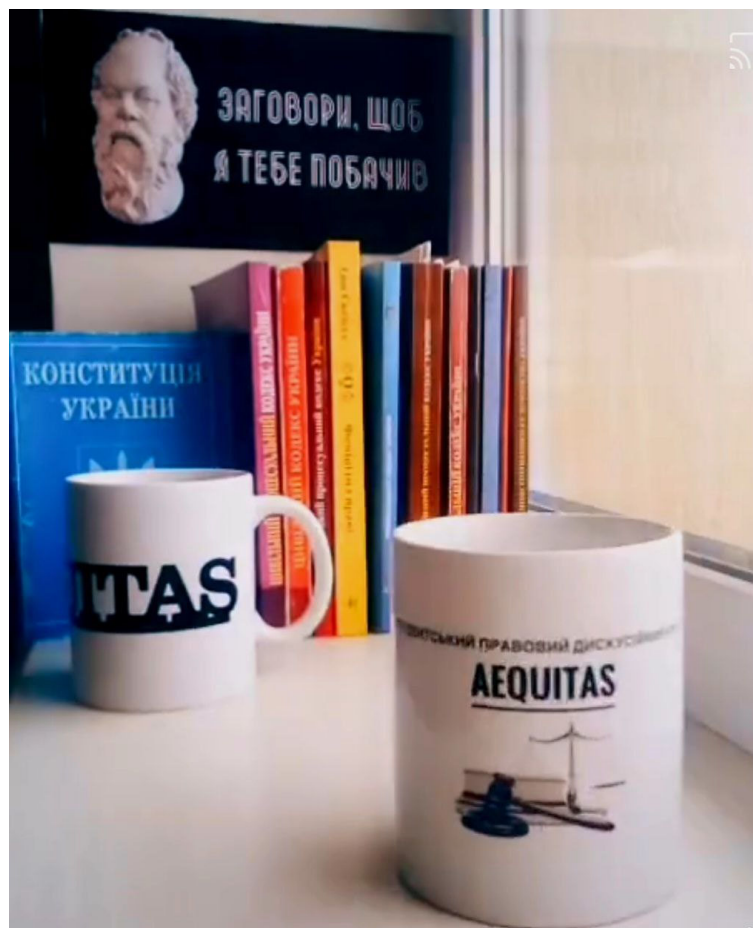

Рис. 1. Мерч Студентського правового дискусійного клубу «Aequitas»

17.10.2019. Дискусійна зустріч " Правові виклики та ризики відкриття ринку землі в Україні". Для участі в дискусії запрошений Олег Ільницький, доцент кафедри адміністративного та фінансового права ЛНУ імені Івана Франка, член Науково-консультативної ради при Верховному Суді України.

14.11.2019. Майстер-клас «Техніка мовлення» проводила Олеся Смолінська, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри філософії та педагогіки Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького.

05.12.2019. Дискусійна зустріч «Юридичні механізми захисту прав жінок» провела Христина Кіт, голова ГО "Асоціація жінок-юристок України "ЮрФем", к.ю.н., адвокатка.

27.12.2019. Майстер-клас «Ефективний тайм-менеджмент для сучасних студентів», провела Уляна Іванюк, к.е.н., сертифікований коуч IPS, ментор ІРАСТ, член Міжнародної професійної асоціації коучів і тренерів.

05.02.2020. Загальноуніверситетський захід до Всесвітнього дня читання вголос, керівник Клубу Олена Різенко почала читання вголос оповідання Едгара Аллана По «Вбивство на вулиці Морг», а учасники заходу продовжували українською та англійською мовами, після прочитання відбулось обговорення.

06.11.2020. Дискусійна зустріч «Проблеми проведення місцевих виборів 2020» проведена студентами, які взяли участь у роботі виборчих комісій на місцевих виборах, обговорювали проблеми, які виникали і пропозиції їх усунення.

Студентський правовий дискусійний клуб "Aequitas"

Наш Клуб заснований:

Для розвитку ораторських здібностей та пошуку однодумців!

Для обговорення актуальних правових проблем!

Для формування вмінь працювати у команді, знаходити нестандартні рішення!

Для розкриття науково-дослідного потенціалу студентів!

Для сприяння підготовки студентів до науково-практичних конференцій, семінарів, адже під час дебатів ми вчитимемось чітко формувати свою думку, логічно, структурно і послідовно будувати свій виступ, відстоювати власну точку зору, давати рецензію своїм опонентам тощо!

Для розроблення пропозицій щодо усунення колізій у законодавстві!

Для підвищення творчої активності студентів!

Для створення умов для співпраці і обміну думками між студентами та викладачами!

Для гарного проведення часу у дружньому колі однодумців!

Тож будемо раді бачити саме тебе у лавах нашого Клубу!

Обіцяємо - буде цікаво!

Рис. 2. Мотиваційне запрошення

07.12.2020. Дискусійна зустріч до Всеукраїнської акції «16 днів проти насильства», на зустрічі обговорювались питання привернення уваги суспільства до проблем подолання насильства у сім'ї, жорстокого поводження з дітьми, протидії торгівлі людьми та захисту прав жінок, про важливість ратифікації Стамбульської конвенції, а також розмовляли і про права людей в цілому. Основною спікеркою була Олена Різенко, яка розповіла студентам історію започаткування цієї соціальної акції та детальніше ознайомила студентів із проблемою сурогатного материнства, воєнних згвалтувань та

наси́льства в сім'ях. Також торкнулися і теми важливості запровадження у юридичній освіті спеціального предмета ґендерної обізнаності.

05.04.2021. Семінар «Домагання і домашнє насильство: інструкція з невикористання та викорінення», провела Вікторія Карпа керівниця центру «ЮрФЕМ:освіта».

16.09.2021. Відкрита лекція "Медіація: міфи та реальність", запрошена лекторка Уляна Воробель, міжнародний сертифікований медіатор, фасилітатор діалогу, професійний посередник у вирішенні конфліктів. Член Національної асоціації медіаторів України та Львівського центру медіації.

Серед інших заходів, що були організовані та втілені в роботі Клубу, вважаємо доречно виокремити судові дебати як поєднання імітаційних (симуляційних) методів навчання [22] із поєднанням ігрових технологій, в рамках Edutainment-підходу. Сюжетною канвою для дебатів обрано фабулу народної казки «Вовк та семеро козенят» (рис. 3).

Рис. 3. Запрошення на судові дебати 8 жовтня 2019 року

У рамках поділу практичним досвідом наводимо сценарій, розроблений разом зі студентами. Учасниками дебатів були: Розпорядник, Колегія суддів, Прокурор, Адвокат, Мати Козлівська (коза), Підсудний Вовченко (вовк) [28].

«Розпорядниця: Судове засідання на етапі судових дебатів у справі за обвинуваченням Вовченка Андрія Романовича за ч.2. ст. 146 ККУ. Повідомляємо сторони про проведення аудіо- та відеофіксації судового засідання згідно зі ст. 107 КПК України.

Встати! Суд іде!

Усі встають

Суд заходить, сідає, головуючий сідає перший, усі решта – за ним

Суддя: Вітаю усіх, прошу всіх сідати. Судове засідання оголошується відкритим. Продовжується розгляд кримінальної справи за обвинуваченням Вовченка Андрія Романовича у вчиненні кримінального правопорушення передбачений ч. 2 ст. 146 КК

України, тобто вчинення того самого діяння, передбаченого ч. 1 ст.146 КК України, а саме – незаконне позбавлення волі або викрадення людини щодо малолітнього або з корисливих мотивів, щодо двох чи більше осіб або за попередньою змовою групою осіб, або способом, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або таке, що супроводжується заподіянням йому фізичних страждань, або із застосуванням зброї, або здійснюване протягом тривалого часу. Гр. Вовченко незаконно позбавив волі малолітніх осіб, з метою збагатитись за рахунок викупу, який він хотів отримати від батьків потерпілих. Наніс моральну шкоду потерпілим, погрожуючи їм. Обставини, які пом'якшують покарання – відсутні. Розмір шкоди, завданий кримінальним правопорушенням – відсутній. Цивільний позов по кримінальному провадженні не заявлявся.

Прошу доповісти мені про явку учасників процесу.

Розпорядниця: Ваша честь, до судової зали з'явилися: представники сторін, підсудний та законний представник потерпілих. Всі присутні про правила поведінки в суді попереджені.

Суддя: Дякую. Власне, судове слідство у справі закінчено і суд переходить до судових дебатів. Сторони, ви готові до судових дебатів?

Прокурорка: Так, Ваша Честь!

Адвокатка: Так, Ваша Честь, готові.

Суддя: Отже, Суд переходить до судових дебатів. Слово для виступу у судових дебатах надається прокуророві – Кравчук Марині Павлівні, для підтримання обвинувачення у даній справі.

Прокурорка: Шановний суд, учасники та сторони кримінального провадження! Сьогодні ми зібрались для розгляду справи в обвинуваченні Вовченка Андрія Романовича та, найголовніше, щоби встановити справедливість.

Тому переходимо до викладу фактичних обставин злочину. Ще 02.08.2019 р. Вовченко Андрій Романович вчинив замах на злочин, і факти свідчать про його корисливі мотиви. 02.08.2019 р. Вовченко А.Р. уперше постукав до будинку Козлівських з метою вчинити злочин, але йому це не вдалось, бо потерпілі викрили його злий замисел.

07.08.2019 р. підсудний, з метою зміни свого образу та голосу, скористався послугами стиліста та вчителя вокалу, з наміром потрапити до будинку потерпілих під видом Козлівської Богдани Юріївни – матері потерпілих.

08.08.2019 р., дочекавшись поки Козлівська Богдана Юріївна покине будинок і залишить своїх дітей без нагляду, Вовченко А.Р. повторно постукав до будинку потерпілих в образі Козлівської Б.Ю.

Коли ж потерпілі відчинили двері будинку, Вовченко Андрій Романович почав погрожувати потерпілим тим, що вони не вийдуть з будинку, вказавши на свої наміри отримати за них викуп у їхнього батька. Вовченко утримував потерпілих у будинку, але одному з них вдалось втекти і добратись до сусідів, які одразу ж викликали поліцію.

На попередніх судових засіданнях ми опитали всіх свідків та зібрали необхідні докази для кваліфікації злочину. Усі дії підсудного та покази опитаних свідчать про скоєння злочину, окрім цього зазначаю, що злочин було вчинено з корисливих мотивів адже підсудний знав про матеріальний стан сім'ї, оскільки є сусідом Козлівських та мав на меті збагатитись за рахунок викупу, що його хотів отримати від них.

Щодо морального образу підсудного слід зазначити, що він скоїв злочин із прямим умислом, свідомо йшов на його скоєння, завдав моральної шкоди своїм жертвам та погрожував їм.

Вважаю правильним притягнути гр. Вовченка до кримінальної відповідальності згідно з частиною другої статті 146 Кримінального кодексу України – незаконне позбавлення волі.....

Також маю впевненість, що судом буде винесений справедливий вирок, що сприятиме зміцненню правопорядку.

Дякую за увагу!

Суддя: Слово у судових дебатах надається законному представнику потерпілих – Козлівській Богдані Юріївні.

Козлівська: Шановний суд! Обвинувачення я підтримую повністю і прошу Суд призначити покарання обвинуваченому за всією строгістю закону, засудити на найбільший строк, передбачений кримінальним законодавством.

Обвинувачуваний постійно крутився біля моїх дітей, і сусіди просили мене бути обережнішою, враховуючи, з якої він родини: дід був засуджений за розбійний напад на літню пані та її неповнолітню внучку Червоношапкіну; брат – за замах на вбивство малолітнього Колобченка, то що ж дивного, що й сам обвинувачений гр. Вовченко пішов на такий злочин.

Проте я не могла уявити, що гр. Вовченко зможе вчинити подібне! Як взагалі комусь може прийти настільки жахлива думка до голови!

Я вважала, що обвинувачений лише хоче побавитись у нашому саду, пограти у приставку з дітьми. Проте, коли дізналась, що гр. Вовченко приходив до нашого додому, коли ні мене, ні чоловіка не було, то заборонила їм відкривати йому двері, коли нас з татом немає.

Так, інколи діти залишались самі, проте тільки на 2–3 години, максимум. Мій чоловік часто у відрядженнях, а я, пропри велику зайнятість, повинна самореалізовуватись, саморозвиватись, щоб не деградувати як особистість. Власне, тому час від часу стараюсь відвідувати семінари, курси, тренінги.

Найгірше, що моє материнське серце не дало мені помітити це бажання наживитися, адже хлопчина не вибирав, в якій сім'ї народитись і, мені було його по-материнськи жаль.

Страшно подумати, що могло статись, якщо б не зреагували сусіди і наш наймолодший не втік з будинку! Жодній матері не бажаю пережити таке! Тому прошу суд винести справедливий вирок, який стане уроком для всіх! Щоб ніхто більше й не подумав насильно позбавляти волі дітей! Ніколи!

Суддя: Слово надається обвинуваченому, Вовченку Андрієві Романовичу.

Вовченко: Ваша честь! Свою вину в скоєнні злочину, який мені інкримінується, не визнаю. Вважаю, що обвинувачення є незаконним.

Я ніколи не мав на меті скривдити цих дітей, а навпаки намагався їм допомогти, бо ж вони часто залишалися без нагляду, у небезпеці, а я намагався з ними подружитися.

Ніколи не думав, що мої добрі наміри та позитивні дії можуть сприйматися як злочин. Я щосили намагався сподобатися і викликати приязнь та довіру у цих дітей, тому звернувся до викладача вокалу, щоби поставити собі гарний голос та стиліста, щоби покращити свою зовнішність, імідж та подобатися навколишнім.

Мені дуже прикро, що мої дії намагання стати кращим, сприйнялися як «злий умисел» і прагнення скоїти злочин та завдати шкоду дітям, до яких я відчував тільки приязнь та й жалість, бо вони часто залишалися без батьківського догляду.

Мені дуже шкода, що внаслідок обмови, фальсифікації доказів та хибного ходу слідства, мене звинуватили у такому злочині.

Заперечую будь-яку причетність до заподіяння шкоди потерпілим і закликаю суд відновити справедливість та звільнити мене від відповідальності за злочин, якого не скоював.

Я ніколи не мав на меті викрадати дітей, а тим більше – вимагати за них викуп.

Суддя: Для виступу в судових дебатах слово надається захисникові обвинуваченого, адвокатці Тарас Ірині Романівні.

Захисник: Обвинувачення і преса представили Вовченка Андрія Романовича як монстра, який полював на малолітніх Козлівських з метою їх викрасти й отримати викуп, хоча не було жодних повідомлень та дзвінків, які б свідчили про те.

Шановний суд! Чи можна судити мого підзахисного чи будь-кого іншого за те, що він хотів допомогти та захистити маленьких дітей, оскільки неодноразово бачив, як їхня мати (Козлівська Б.Ю.) залишала їх вдома самих, без нагляду. Вовченко А.Р. намагався подружитися з потерпілими, але все було даремно, тому що вони тільки те й робили, що насміхалися з нього, дражнили, що він буде завжди самотнім. Але мій підзахисний, як і будь-хто його віку, не здавався, він вірив, що потерпілі подружаться з ним!

І одного разу, а саме 2 серпня 2019 року, Вовченко вирішив уперше постукати до будинку Козлівських, оскільки побачив, що мама малолітніх Козлівських знову залишила їх вдома самих, тому хотів трошки придивитися за ними та погратися, щоб їм не було самотньо, але потерпілі прогнали його.

Тому Вовченко А.Р. подумав, що його зовнішність та низький хрипливатий голос лякає потерпілих, тому вирішив змінитися, записався до вчителя вокалу та до стиліста, які допомогли йому стати тим, ким він себе уявляв та змінитися на краще.

І коли 7 серпня Вовченко знову прийшов до потерпілих, вони відчинили та почали насміхатися з нього, казати, що він тепер не схожий сам на себе. Можете уявити собі розчарування бідного підлітка, який робив все, щоби допомогти малим козликам і потоваришувати з ними? Але мій підзахисний опанував себе і зрозумів, що за ними потрібен нагляд, бо вони саме збирались вибігти надвір, попри те, що їхня мати заборонила їм це робити (про цю заборону малолітні Козлівські самі сказали моєму підзахисному). Тому Вовченко А.Р. сказав, що не випустить їх із дому до приходу їхньої матері, бо це небезпечно.

Ми не знаємо, чим керувалися малолітні Козлівські, коли зчинили ґвалт, особливо наймолодший із них, який ще й вибіг з будинку, його почули сусіди, збіглися та викликали поліцію. Але сталося те, що невинного обвинувачують у тяжкому злочині, що спричинено помилковими та неправдивими свідченнями сусідів та потерпілих, а також незадовільною роботою поліції, яка не з'ясувала всіх обставин та фактів справи, що призвело до арешту Вовченка А.Р. за злочин, якого він не скоював і навіть не мав на меті скоювати.

А тепер, на хвилинку, уявіть собі, наскільки був шокований обвинувачений, коли йому висунули звинувачення у незаконному позбавленні волі малолітніх Козлівських із метою викупу (ч.2 ст.146).

І лише суд може це все виправити.

Закон вимагає, щоби поблажливість базувалася на обставинах справи. Але з усіх обставин справи, звичайно, найголовніша – сам підсудний. Тому, якщо в його житті, в його особі, навіть у слабкостях його характеру, які впливають із його темпераменту і його фізичної природи, ви знайдете підстави для поблажливості чи милості, – Ви можете до суворого голосу засудження приєднати голос милосердя.

Також варто зазначити про недоцільність надання негативної характеристики моєму підзахисному за злодіяння його родини, а саме діда, який був засуджений за розбійний напад на літню жіночку та її неповнолітню внучку Червоношапкіну, та брата, якого судили за замах на вбивство малолітнього Колобченка, оскільки Вовченко А.Р., навпаки, мав чудовий приклад своєї родини про негативні наслідки будь-якого злочину і вирішив, що за жодних обставин не хоче піти злочинним шляхом, натомість хоче стати доброю людиною, мати багато друзів і допомагати довколишнім.

Тож не варто судити когось за негативну репутацію сім'ї, оскільки кожен відповідає за свої вчинки. Говорити про винуватість чи невинуватість будь-кого в скоєнні злочину можна тільки за умови, що подія цього злочину безсумнівна. Тому, шановний суд, Ви розумієте скрутність мого становища: мені доводиться заперечувати винуватість підсудного в злочині, який, на моє глибоке переконання, ніким і ніколи не був вчинений.

Також хотілося б наголосити, що є покази свідків про те, що мій підзахисний неодноразово допомагав сусідам, займався з дітьми та проводив час із ними, тому вони просто не вірять в те, що він міг вчинити таке злодіяння і мати на меті ще й якусь вигоду.

Але ось прокурор проголосив промову. І що ж? Виявляється, жодних складнощів у справі нема і близько. Виявляється, істина крізь неї так і проглядається. І допустима лише одна розв'язка – Вовченко А.Р. винен.

Але перед тим варто поставити собі запитання, чи мав місце склад злочину, передбачений статтею ККУ, за якою підсудного віддано до суду? Якщо допустити, що наявний об'єкт злочину (особиста воля) та об'єктивна сторона (незаконне позбавлення волі). Своєю чергою позбавлення волі може полягати у триманні особи в місці, де вона взагалі не бажає або більше не бажає перебувати, або в поміщенні її в місце, яке вона не має змоги вільно залишити, хоча бажає цього, а це уже суперечить нашій справі, оскільки потерпілі були у своєму будинку. Наступною ознакою складу злочину має бути суб'єкт злочину, для цієї статті він є загальним, тобто це має бути фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, тут йдеться мова про досягнення суб'єктом злочину 16-річного віку. І тут з'являється нюанс. На момент вчинення так званого «злочину» Вовченку А. Р. було лише 15 років, 09 серпня 2019 року йому виповнилось 16 років. На превеликий жаль, поліція не встановила цих даних, що й спричинило таке звинувачення мого підзахисного. Ну і якщо ще брати до уваги суб'єктивну сторону злочину, то вона характеризується прямим умислом: особа усвідомлює, що за законом вона не має права позбавляти волі іншу особу, але бажає це зробити. А в мого підзахисного не було жодного мотиву та умислу вчиняти це злодіяння.

Тож, беручи до уваги всі докази та проаналізувавши їх загалом, ми зрозуміли, що ця справа – результат незадовільної роботи поліції та органів прокуратури, а також поспішні висновки.

Закон не вимагає від нас неможливого. Сумніви – супутник розуму. Сказати, що в цій справі все для нас зрозуміле і немає сумнівів, Ви не можете, але, за відсутності складу злочину та за відсутності самої події злочину, я прошу суд закрити справу і зняти всі обвинувачення з Вовченка Андрія Романовича.

Дякую за увагу.

Суддя: Чи будуть клопотання у сторін процесу?

Захисник: Ні, Ваша честь.

Прокурорка: Ні, Ваша честь.

Розпорядниця: Суд іде до нарадчої кімнати приймати рішення. Прошу всіх встати.

судді приймають рішення

Розпорядниця: Прошу всіх встати: Суд йде.

Суддя (, стоячи)* оголошує вирок: Суд у складі: головуєчої судді Кіндеевої Марти Олександрівни, суддів Грицика Ореста Богдановича та Яроша Максима Юрійовича; за участю розпорядниці Васько Марти Романівни, прокурорки Кравчук Марини Павлівни, захисниці Тарас Ірини Романівни, розглянувши кримінальне провадження Козловської Богдани Юріївни до Вовченка Андрія Романовича у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч.2 ст.146 КК України, встановив:

Згідно з пред'явленим обвинуваченням, 2 серпня 2019 р. гр. Вовченко Андрій Романович уперше постукав до будинку Козловської Богдани Юріївни з метою вчинити злочин.

7 серпня 2019 р. підсудний, із метою зміни свого образу та голосу, скористався послугами стиліста та вчителя вокалу з наміром потрапити до будинку потерпілих під видом Козловської Богдани Юріївни. 8 серпня 2019 р., дочекавшись, поки Козловська Богдана Юріївна покине будинок і залишить своїх дітей без нагляду, гр. Вовченко Андрій Романович повторно постукав до будинку в образі Козловської Богдани Юріївни, в результаті чого, потерпілі відчинили двері.

У будинку гр. Вовченко А.Р. почав погрожувати потерпілим тим, що вони не вийдуть з будинку, окресливши свій намір отримати за них викуп у їхнього батька. Після чого потерпілі вчинили гвалт у будинку, який почули сусіди та викликали поліцію.

Під час розгляду провадження по суті судом забезпечено дотримання вимог ст. 22,23,26 КПК України щодо змагальності сторін, диспозитивності, оскільки досліджені всі докази, надані сторонами.

Підсудний Вовченко Андрій Романович провину у вчиненні злочину не визнає та стверджує, що внаслідок обмови, фальсифікації доказів та хибного ходу слідства, його обвинуватили в злочині, якого він не скоював.

Покази обвинуваченого були перевірені шляхом дослідження всіх наявних у розпорядженні суду доказів та наданні їм відповідної оцінки.

Керуючись ст. ст. 368,370, 373, 374, 391 КПК України, -

Суд ухвалив:

визнати невинуватим Вовченка Андрія Романовича у чиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 146 КК України, та у зв'язку із відсутністю в його діянні складу кримінального правопорушення – виправдати.

*Розпорядниця: *дякує** [28].

Результативність обраних способів креативізації підходів у підготовці юристів підтверджують учасники Клубу, активні учасниці всіх перелічених заходів – Ірина Тарас і Марта Кіндєєва. Ми провели інтерв'ю з ними щодо ефективності діяльності Студентського правового дискусійного клубу «Aequitas». Ось їх відповіді на питання «Яких професійно важливих результатів Ви досягли завдяки участі у роботі Клубу?»:

- *Ірина Тарас* (Голова СПДК «Aequitas», випускниця бакалаврату 081 «Право» 2021 року): «Я не перебільшу, якщо скажу, що участь в Дискусійному правовому клубі «Aequitas» під час навчання була чи не найкращим, що було в студентському житті.

Ми працювали, об'єднавшись над спільним цінностями та ідеями. Ми дуже хотіли навчатися та розвиватися і хотіли цього не тільки для себе, а й для інших студентів, тому заходи, які ми організовували інколи були націлені не лише на правників, а й на студентів інших спеціальностей.

Я здобула дуже цінний досвід у плануванні та організації заходів, у комунікації з іншими і це, звісно, залишило відбиток на моєму професійному шляху.

Під час діяльності в клубі я вдосконалила свої навички управління часом, лідерські та вміння працювати в команді, що стало важливим ресурсом в юридичній сфері.

Тож однозначно, що усе це в сукупності дало мені впевненість у власних здібностях і розширило горизонти у моїй професійній кар'єрі».

- *Марта Кіндєєва* (Заступниця голови СПДК «Aequitas», випускниця бакалаврату 081 «Право» 2020 року): «Для моєї професійної діяльності участь у клубі «спрацювала» так:

1. Навігатор. Участь у клубі надала можливість стати частиною співтовариства, що націлене на закріплення «жорстких» (hard) та розвиток «м'яких» (soft) навичок, дослідження варіантів кар'єри та правової системи, а також надання необхідної впевненості майбутній (-ньому) фахівчині (-цю).

2. Правничий мотиватор. Клуб організовує різноманітні тренінги, марафони, майстер-класи та постійні засідання учасників, що посприяло моєму інтересу до нашої правової системи та бажанню продовжувати вчитися.

3. Голос студентки (-та). Завдяки регламенту клубу, отримала можливість заохочувати правову обізнаність серед студентів та звернути увагу на актуальні проблеми різних сфер права, організовуючи та беручи участь у круглих столах, а також внаслідок проведеної правоосвітньої роботи.

4. Сподвижник. Внаслідок створеним Клубом можливостям для навчання та обміну ідеями з професіоналами, випускниками та іншими експертами в різних галузях права, я отримала не тільки буст в розвитку під час навчання, але й знайомства, які допомогли мені віднайти свій шлях до успішної кар'єри.

5. Зелений прапорець. Приєднання до клубу дало мені як студентці відчуття причетності, а як випускниці – відпрацьований механізм удосконалення себе як правнички».

Висновки

Для написання статті нами сформульована мета на основі практичного досвіду довести освітню ефективність креативізації в підготовці бакалаврів права.

Для досягнення мети нами виконані завдання визначення місця креативізації освітнього процесу серед інших перспективних педагогічних підходів, зокрема представлено зв'язок із середовищним, практико-зорієнтованим та edutainment-підходом. У змісті статті продемонстровано практичні творчі форми освітньої роботи зі здобувачами-правниками. Крім того, для підтвердження ефективності цих видів робіт, проведені інтерв'ю із випускницями, які активно брали участь у роботі Студентського правового дискусійного клубу «Aequitas».

Практичний доробок, висвітлений у публікації, може бути творчо втілений і в інших закладах вищої освіти при підготовці юристів із дотриманням чинного законодавства щодо авторських прав.

Перспективи подальших досліджень тематики креативізації підготовки юристів вбачаємо у розробці та впровадженні нових форм освітньо-професійних комунікацій та педагогічних технологій у рамках реалізації освітніх програм спеціальності 081 «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII : станом на 27 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 10.01.2024)
2. Zablotska O., Nikolaeva I. Studen-centeredness as a trend of modern education. *Academic Notes Series Pedagogical Science*. 2021. Vol. 1, no. 194. P. 29–33. URL: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-194-29-33> (date of access: 11.01.2024);
3. Удич З., Шульга І., Миронова Л. Студентоцентричний підхід в умовах цифровізації навчання. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Т. 2, № 56. С. 151–154. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/56/part_2/33.pdf.
4. Клименко К. Студентоцентризм як принцип академічної культури сучасного університету. *Дидакал*. 2017. № 17. С. 60-63. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/8702>
5. Гула Л. Освітня концепція студентоцентризму – основний вектор сучасної вищої освіти. *Ricerche scientifiche e metodi della loro realizzazione:esperienza mondiale e realtà*

- domestiche*. 2021. URL: <https://doi.org/10.36074/logos-14.05.2021.v2.20> (дата звернення: 11.01.2024).
6. Борисенко А. О. Вітчизняний та зарубіжний досвід реалізації принципу студентоцентризму. *Pedagogy, psychology and teaching methods: international experience*. 2021. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-114-5-31> (дата звернення: 11.01.2024).
 7. Chizhikova O. Modern approaches to law students' education in higher educational establishments. *Educological discourse*. 2019. No. 1-2. URL: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2019.1-2.161175> (date of access: 17.01.2024).
 8. Нітченко А. Інноваційні методи навчання в системі вищої юридичної освіти. Актуальні проблеми юридичної науки та практики. 2023. 1 (7). С. 49–53. URL : <http://aplsp.stu.cn.ua/article/view/277543>
 9. Муравйова О. Психологічні особливості розвитку креативності майбутніх юристів. Актуальні проблеми психології. 2009. Т. 7, № 21. С. 168–171. URL: http://ecopsy.com.ua/data/zbirki/2009_21/sb21_35.pdf.
 10. Якимчук М. Ю. Методи творчої самореалізації майбутніх юристів. Знання європейського права. 2020. № 1. С. 8–11. URL: <https://doi.org/10.32837/chern.v0i1.38> (дата звернення: 17.01.2024).
 11. Одинцова Г. Роль установки у формуванні креативного мислення юриста : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук. Київ, 2016. 186 с.
 12. Борковська І. Формування soft skills у майбутніх юристів за допомогою технології "перевернутого класу". Актуальні питання гуманітарних наук: Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка. 2022. Т. 1, № 47. С. 291–296.
 13. Пасенко І. Професійна підготовка майбутніх бакалаврів з правознавства із застосуванням контекстного навчання : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Запоріжжя, 2021. 244 с.
 14. Підвищення якості викладання галузевих юридичних дисциплін: збірник матеріалів круглого столу, (м. Київ, 7 жовтня 2021 р.). Київ: Київський регіональний центр НАПрН України, 2021. 92 с.
 15. Забезпечення практикоорієнтованості навчання юристів як невід'ємна складова реформи юридичної освіти: матеріали Круглого столу (м. Одеса, 20 травня 2021 р.). Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2021. 88 с.
 16. Котикова О. М. Практико-зорієнтована психолого-педагогічна підготовка майбутніх юристів : монографія. К. : КНЕУ, 2010. 343 с.
 17. Радченко К. Практико-орієнтований підхід як методологічний концепт формування професійної компетентності військових юристів. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2020. № 4 (23). С. 276–290.
 18. Борецький А. В. Змістово-структурні особливості інструментальних компетентностей майбутніх юристів. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*. 2016. Вип. 1. С. 19–25. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppog_2016_1_5.
 19. Тушніцький Н. Проблема ефективності формування морально-правових знань майбутніх юристів: емпіричний аналіз. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Т. 1, № 50. С. 32–36. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/50/part_1/6.pdf.

20. Семеног О. М., Насіленко Л.А. Професійна комунікативна підготовка майбутніх юристів : теорія і практика : монографія. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. 324 с.
21. Бореичук А. Формування освітніх компетентностей майбутніх юристів у процесі професійної підготовки : автореф. дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Рівне, 2018. 23 с.
22. Ломака В.С., Осташова В.О., Присяжнюк І.І. Особливості правової освіти у формуванні правової культури суспільства в умовах російської агресії. *Академічні візії*. 2023. № 25. URL : <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/682/626>
23. Гадомський Д. І до ворожки не ходи: майбутнє юридичної професії Axon Partners. Axon Partners. URL: <https://axon.partners/uk/blog/i-до-ворожки-не-ходи-майбутнє-юридично/> (дата звернення: 17.01.2024).
24. Нові професії в юриспруденції. Юридична Газета. 2018. 28 верес. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/novi-profesiyi-v-yurisprudenciyi.html>.
25. Примачук Ю. Кіберпанк для юристів: що потрібно знати про штучний інтелект .: Ресурсний центр ГУРТ. *Ресурсний центр ГУРТ*. URL: <https://gurt.org.ua/news/informator/55834/>. (дата звернення: 17.01.2024).
26. Стандарт вищої освіти зі спеціальності 081 Право для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : Стандарт вищ. освіти від 16.10.2014 р. № 630 : станом на 20 берез. 2023 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/07/21/081-pravo-bakalavr-zi-zminamy-644-20.03.2023.pdf>.
27. Студентський правовий дискусійний клуб «Aequitas» : Статут від 15.09.2019 р.
28. Різенко О., Тарас І., Кіндєєва М. Судові дебати за мотивами казки «Вовк та семеро козенят» : сценарій. Львів, 2019. 7 с.